

— Այսթրիա տա, մուհարէպէտէ
թուրք ու լաճագ թարիդ ու թէտպիրլէր,
վէ մէվլէր ու հարէքէթլէր, վէ ասկէր ետ

տոնանմանն, վե՛ թապեա վե՛ գայէլերին հալու գու՛վքէթլերի զըմննտա մալիւ մաթ նէշը խոխլմէսի, շէտիտէն եասագ իտիլմիշ տիր:

— Շարդ մուհարէպէսի էսնասընտա Սէվասթօրօլ պողազընտա կէօթիւլտիւկիւ կիպի, Ավսթրիա տէվլէթի տախի, Թրիէսթէ պողազընտա պիր դաշ կէմի տէ նիգէ զարգ խոխլմէսի թէնսիպ իթմիշ տիր:

— Իրան տէվլէթի մէմալիքինտէն օլան կատէրտէն Պանտէր-Ապպասա, վե՛ օրատան տախի Քէրման վե՛ Եէզտ եօլու իլէ Իսֆահանա դատար պիր թէլէկրաֆ թէլի թէմաիտ զըլնաճաղը, վե՛ մեզ քիւր թէլին Թէհրան իլէ Պուշիւրին ալա ետրինտէ պուլունան Էվրոպա թէլիւլէ պիրլէշտիրիլէճէթի հապատիսաթտան տիր:

— Հօհէնզօլլերն բրէնսինին Մէմլէքէ թէյն պէյի թանըմասընը հապի օլան մէք թուպու, Ավսթրիա իմրէրաթօրու հազրէթլերինէ կէօթիւլէն բրէնս կիգա, լէս մի սուրէթտէ թանըմալը, զայրի լէս մի սուրէթտէ գապուլ օլունմուշ տուր:

ՀԱՎԱՏԻՍԱԹԸ ՏԱՌԻԼԻՅԷ

Լիպնան միւթէսարրօր տէվլէթու Տափուտ բաշա հազրէթլերի պերինէ գարէթինտէ օլուպ, իսմի Լիպնան, վե՛ լիսանը թիւրքճէ օլուղու հալտէ պիր եէնի զագէթա չըգաճաղը, վե՛ պաշլըճա օրալարըն մէնֆաաթընա տայիր պահալար տէրճ իտէճէթի, Լէվանթտա օգուռն մուշ տուր:

— Մահը հալին օն իւչիւնճիւ կիւ նիւ, եանի կէլէճէք սալը կիճէսի ճիւլուսու Հիւմայունը հազրէթի Շէհրիեալի շէհրի պլինի իճրա գըլնաճաղընտան, պու սալը կիւնիւ պին իքի եիւզ քիշէյէ տալէթ թէգքէրէթի կէօնտէրիլմիշ տիր:

— Մուհարէպէ էսնասընտա, քեաֆ-Ֆէթի սինօր պուլունան մահէլէր, թապիաթիլէ էհէմմիլիէթ քէսպ իթտիլքլէրի միսիլու, Գարատաղըն մէվգըն ճօղըրաֆիյա վե՛ միւնասէպաթը բօլիթիգըյէթի տախի, մահէլի մէգպուրու պիր հալի մախսուսէ վազ իլլէտիկինտէն, սօն Թըրիէսթէ վաթօրու իլէ, Գարատաղ աերաս կէրի վօյվօտա իլիեաս Բլամէնա իլէ պիրուտէրի ճիօվաննի Բլամէնա, վե՛ գարիտան Բէթէր ֆէքօյիլ Տէր-սէատէթէ կէլմիշէր տիր: Պուլնարտան իւչիւնճիւսիւ Էվրոպաճա թէճիւլպէլէրէ էրէյիճէ աշիւնա օլուպ, վե՛ պիր չօղ լիսան պիլմէքտէ իմիշ: Միւմայիլէյ զաթլարըն Պիւլիւք տէրէտէ իգամէթ իւզրէ պուլունտուղլարը, վե՛ Պապը-Ալիյէ ալիտ օլուղու հալտէ, պիր մէմուրիլիէթի մախսուսէ

լիլէ իլլիշ օլուղուլարը անլաշլմըշ տիր:

— Վարնա իլէ Բուսճուգ պէյնիտէ իշլէմէքտէ օլան տէմիր եօլ արապալարը, եօլճու վե՛ միւհիմմաթ, վե՛ էշեպի սալիլէ կէօթիւլմէքտէ իքէն, Շուսնու իլէ Փրավատիաեա եագըն պիր մահէլուտէ, եօլտան տիշարը Ֆըրլատըղընտան պաղըլարը էգիլմիշ, պէշ ալթը քիշէ օլմիւշ, վե՛ պիր թաղըմը տախի եարալանմըշ տիր: Ֆէրուսը կիւնիւ, այնի եօլտա թէքրարէն պիր գաղա վուգու պուլմուշ իսէտէ, չօղլուգ քէտէր վուգու պուլմամըշ տիր:

Շու գաղալար, տէմիր եօլարըն պաղը ետրէրինին պէլիսիլ օլարագ չէօք միւշ օլմասընտան նէշէթ իթմիշ տիր:

— Կէշէն կիւն վարիտ օլան թէլէղրաֆա, նագարէն Մուշ վե՛ Էրգինճան վե՛ Էրթօ վե՛ Քիղա ճիվարլարընտա շիտէթլիճէ հարէթլի արղ վուգու իլէ, Մուշ թարաֆընտա զեյատէ սագաթլըգ զուհուրա կէլմիշ օլմասընտան, մուպիէնէ սիլլէ էհալիճէ իգթիլպա իտէն մուալէնէթին իճրասը զըմննտա, Էրգուլմ վիլլէթի ճէլիլէսի ճանիպլինտէն մէմուլը մախսուս իրսալ վե՛ իգամ գըլնաղը անլաշլմըշ տիր:

— Տէվլէթու նէճապէթու շէհապտէ Եուսուֆ իղգէտիլն էֆէնտի հազրէթլերինին, վե՛ տիկէր շահպատէկեան էֆէնտիլէր հազարաթընն սիւնէթլէրի իճրա գըլնաճաղընտան, Պէյգօղտա պիւլիւք սիւնէթ տիւլիւնիւ հազըրլանմագտա իտուկի հապատիսաթտանտիր:

— Մըսրուտա պուլունան իթալտալըլարտան տախի վաթան զայրէթի չէքէլէք, կէօնիւլիւ աակէր եագըլանլար, եագընտա իսկէնտէրիլիտէն Միլանա վասլ օլմուշար տիր: Մէրգուլման տսկէրէլին պաշարընտա Ֆէս պուլունտուգտան պաշգա, գըրմըգը կէօմէթի տախի ունութմամըշար տիր:

Պուլնար իլէ պիրլէքտէ զապիթլերի, բաբասլարը, վե՛ էրգազ սաթլըճը գատընլար տախի պուլունմուշ տուր:

Իսթանպուլտալի իթալտալըլարտան տախի, պիր թաղըմ կէօնիւլիւ աակէրի կէօնտէրիլմէք իւզրէ հազըրլըգլար պուլունտուղու հապատիսաթտան տիր:

— Թիճարէթլաննէի ամիրէ իքինճի մէճիս ազասընտան Յովհաննէս էֆէնտիլէ, վե՛ պիրինճի մէճիս ազասընտան Ստափաքի էֆէնտիլէ, Մէճիտիլէ նըշանը զիւշանընն տէօրաիւնճիւ թիւթ պէլէրինտէն պիրէր զըթասը իհսան պուլունմուշ տուր:

— . . . Միւլէլիլի:

Իգմիտ, յունիս 7. Լէֆթէրին իւշ նէֆէր Գուրտ-Պէլէնիլէրի տագա կէօթիւլարի կիւնիւ, վե՛

լիւզէրլէրինէ Մաշուգ բաշա հազրէթլէրինին կիթտիկինի պիտիլմիշ խոխմ:

Մէրգուլման գաթլար քէօյլէրինին իլէրուտէ պուլունանլարընտան օլուպ, վե՛ քիմին գաշ զուրուշուգ առամ օլուղուղու Բէք ալեա պիլտիկինտէն, քիւ միսի իշին 300, վե՛ քիմիսի իշին 250 լիւրա կիթմէտիքճէ ճանլարընտա գըյաճաղըն պիլտիլմիշ խոխ: Կէրիլ իւչիւ իշին տախի իքիշէր իլիւզ լիւրա կէօթիւլմիւշէր իսէտէ, զալմ հայտուտ, կիւյա էօտիլմ վէրմիշ տիր կիպի, « եա օն տագըրաեա գատար լիւրալար թամամլարընըգ, եօլսա իւչիւնիւտէ քէսէրիմ » տէմիշ, վե՛ սօնլատան իւզէրլէրինէ կիալտիկինտէ, թալաֆէյնտէն պաղը թէլէֆաթ վուգու պուլունտուգտան սօնրա, թէքրարէն գաշմըշ վե՛ շիմտի կէօլ-Պազարը թարաֆլարընտա պուլունմագտա իմիշ:

Մէրգուլմ հայտուտ, իւշ քիշիտէն պիլիսինի եանի Բուրաս օլունու գօյլէրմիշ տիր: չիւնքի, օնտէն իշին իսթէտիկի փալա թէքմիլ կիթմիշ իմիշ:

Ջապիլիլէրտէն պիրիսի կէօգիւնտէն վուրուլուպ էօլմիւշ, վե՛ տիկէրէր տախի Ֆէնա սուրէթտէ եարալանմըշլար տիր:

Լէֆթէրին վե՛ արգատալարընն էլինտէքի թիւֆէնքէր ալթըշար քէրրէ բաթլար շէշհանէլի ճիւնստէն իմիշ:

Թօհաֆը շու տուր քի, մէրգուլմ իւզէրինէ կիտէն զապթիլլէրէ, « օլան սիլին օլուգ չօճուղունուգ եօղմուտուր, նիշին գարշըմա կէլմէքտէսինիլ, պապանըզն պաղըմամը կիրտիմ, եօթսա թարլասընմը չըղնաղըմ » տիմէքտէ իմիշ:

Մաշուգ բաշա հազրէթլերի մէրգուլմու էլտէ իտէմէլէրէ կէրի տէօտիւկիւնտէն, հէր քէս իւմիտ քէսիլիլինտէ տիւշմիւշ, վե՛ շիմտի գօղա վաղթի օլուպ, հէր քէս տախի էօթէ պէրու կիտիլ կէլմէյէ մէպուր իքէն, ետրինտէն գըմըլտանմաեա, վե՛ լաղըմ կէլէն ետրէ մալ վե՛ փարա կէօթիլմէյէ գօղմագտա օլուղունտան, օղգասը Էլիլ ալթմըշ զուրուշ իտէճէք օլան գօղանըն գըյմէթի օթուգ պուրուշա գատար տիւշմիւշ, վե՛ օլֆիյաթա տախի ալան զալմամըշ տիր: Ջէփալը քէօյ իւլէր շաշըրըպ դալմըշար, վե՛ քէօյլէրինտէ մահպուս հալինտէ պուլունմուշար տիր:

Պիր թօհաֆըտա շու տուր քի, Լէֆթէր, իւզէրինէ կիտէն գըր սէրուտարլարընն պաշը օլան Քիւրտ Հիւսէյին աղաեա, « օլան Քիւրտ, եագըք տըր սանա, չօղ իլլէյինի կէօրտիւմ, կէլմէ, գըյարըմ ճանընա » տէմիշ տիր:

Հէր նէ գատար Լէֆթէր իւշ քիշիտէն իքիսինի էօրտիւլմիւշ տէնիլէքտէ իսէտէ, զաթէն մէրգուլմ իշին ճանա գըյա

մազ տէրի պէլ լիւնմիշ օլտուղունտան , չօգլար շեւրհէ իթմիշ , Ֆապաթ մերգու- ման պիւարէրին էօլտուղունտան թաստիդ օլունմուշ իսէտէ , սահիհէն Լէֆթէր էօլ- տիւրմէյիպ , իլլա , պէլքի օնլարը ածր- լարտա քէնսիսինէ գուրչուն չէքմէզէր տէյի , մերգումանը էօնիւնէ ալարագ արգալարրնա սիբէլլէնմիշ օլտուղունտան , վէ գապթիկէր թարաֆրնտան աթըւն գուրչունլար տախի պիւարէրէրէ թէսա- տիւֆ իթտիկիւնտէն , շու սուրէթլէ էօլ- միւշէր տիւր տէնիլմէքտէ օլուպ , վէ պու- իսէ ազլէ բէք եագըն կէօրիւմէքտէ տիր :

Այնան խապէրէրէ կէօրէ , Լէֆթէր Մանուլ իլէ պիւրէշմիշ , վէ պաշարնտա եիկիլմի քիշտէն զեյատէ արգատաշարը պուլունտուղու հալտէ , էօթէտէ պէ- պէրուտէ զեյանքեարլըղլար իթմէքտէ ի- միշէր , նասը քի պու կիւնէրտէ էյի- տէրէ նամ մահէլտէ , չօգլարը սոյտուգ- լարը , վէ քիւլլիւնթիւ շէյ գալտորտըղլա- ըր իշտիլմիշ տիր . շեւրքի Լէֆթէր էօլ- լէ ուֆադ թէֆէք շէյլէրի իրթիքեապ իթմէք :

Պիր իքի հաֆթա միւտտէթինտէ , Մանուլ իլէ Լէֆթէր հազընտա եազ- տըղմըզ հիքեյլէր շեւրհէսիպ առամա տէ հէթ վէրէճէք սուրէթտէ տիրլէր . վէ պու աֆէթին էօնիւ ալընմատըղլ թագ- տիրտէ , տահա զեյատէ Ֆէնալըղլար իշ- տիրէճէլտէ շեւրհէսիպ տիր :

Մանգուլմէին 72ինճի նիւսիսէսինտէ , զաթը հազընթի Սատարէթբէնահինին , պու Ֆէնալըղլ իւզէրինէ , ածիզանէ վէ խալիսանէ նազարը տիգգաթընը տալթի իլէ պէրապէր , մերգուման գաթիլ ու գատտարլարը տէրտէսթ իտիլմէսինին պիր թարիլլինի տախի թագտիւմ իթմիշ իտիք , իմոի պու տէֆա , մէզքիւր իիթարը չաքիլանէմիզի , իպատուլահն խալլը ու տէլմէթի , վէ Սալթանաթը սէնիյեթի Ֆուգարաթէրլինին շան ու շէլէֆի իաթըր իլին թէքէրիւր իլէտիքտէն պաշգու , պու իիթարը քէմթէրանէմիզի , պիր ան էվլէլ , հուզուրի Սատարէթբէ- նահիյէ թէպիլդէ հիմմէթ իլլէմէսի իլին , մաթպուլաթ նէզարէթի պէհիյեթինէ տախի րէճա իտէրիդ :

— Չարանմագ առաջնորդու տրթ . Յովհաննէս վարդապետ նէվրուգեան , կէչէն հաֆթա իսթանպուլա կէլմիշ տիր :

— Հէքքէս պիլդուն բաթրիքիսանէճէ մալիւմաթ իսթմէքտէ տիր . նէ՞ օլույօր , Պապը-Ալի թարաֆրնտան թայիին պուլ- բուլան մուվադգաթ մէճիւ թէճէմիւ իթմէքտէմի տիր , իշ կէօրմէքտէմի տիր , պաշգա գազէթալարտա , բաթրիքիսանէ թարաֆրնտան տէրճ իթտիլլին իճրա- բարար սահիհճի տիրլէր , վէ պիլդիմ զա- ղէթատա՞ նիլին տէրճի կէօրիւմէքտէ

տիր , վէ զայրիհիւմ , վէ զայրիհիւմ :

Պիլ պիր գաշ այտան պէրու բաթ- լիքիսանէճէ հալաթիս տէրճ իթմէք ար- զուսինտէ օլմատըղլմըղտան , չօգլուգ մա- լիւմաթընը եօգ տուր , վէ սալլըր զազէ- թալարըն տէրճ իթտիլլին հալաթիս հազընտա տախի լայըղլա մալիւմա- թընը օլմատըղլտան պաշգա , զանն ի- տէրիլքի , բաթրիքիսանէ պիլդէ տիլլիլ պուլունմատնա մէպնի , շու խուսու- սու պիլդունէ էսիլիէտիլլինտէն , պիլդուն քէնտիլլիլմիլդուն տէրճ իթմէքտէյիլ , խուսուսիլլէ էօլլէ տիգգաթա շաեան պիր իճրատա կէօրմէքտէ տէյիլլի . վէ պուլ- տանտա գաթի նապար , հէր նէ գատար միլէթին ինթիլիսապ իթտիլլի մէճիլլէր լայլ իտիլլիքտէն սօնա , եէնի վէ է- սասը պիր թարիլ թուլուլմուշ օլմա- յուլ , իլլա էսկի թաա վէ էսկի թարագ օլտուղունտան , օնլարտան զեյատէ , վէ հաթթա օնլար գատար տախի իշ կէ- րէպիլլէճէքիլլին ապա մէմուլ իտէմէյիլ :

Էհալիին պաշլըճա պիր շէյ տահա մէրազընը թահիլլէ իլլէմէքտէ տիր . շէյ- լէ քի , շիմոի կրօնական ժողով պուլուն- մայրը , վէ պուլունտան հէյեթին իսէ , եէտի ազար աշտարհական , վէ եալընըզ իւշ ազար կրօնականտան միւրէթթէպ օլտուղունտան , վէ բուհանի մէսէլլէ- րէ տախի մէզքիւր հէյեթ պազմագտա պուլունտուղունտան , օրուզան պատրի- արք հայր նախագահ պուլունտուղճա , կրօնաւորլարըն մուհաթէմէլլինն նէրէ- տէ պազըլմագտա տըր , տէյի սիւալ իթ- մէքտէ տիրլէր , շեւրքի , աշտարհական- լարըն բուհանի մուհաթէմէյէ պազմատը իլին , էգէ՞ քէ՞ տէնիլմիշ , վէ աթըլ միւ- նազատառա պաշլըճա օնտան գօրմուշ ի- տի . իշիթտիլլիլմիլդէ նազարէն , մէզքիւր սիւալէ շու ճէվապը վէրիլիլ . շէյլէ- քի , Պապը-Ալիին էմրի , հէր նէ գա- տար ճիսմանի վէ բուհանի քեաֆթէյի մէտալիհի միլլէթէ մէզքիւր հէյեթին պազմատը լազըմ կէլլիլ իտիլլինտէ , մէճիւ եանի էքթէրիլլէթի արա ուսուլլինէ մու- ղայիր օլարագ , բուհանի պիր մէսէլլ- զուհուր իթտիլլինտէ , եալընըզ բուհա- նի ազարար պիր արաեա կէլլէրէք թէա- վէյէ իթմէքտէ իմիլլէր :

Միւհթէրէմ գաթըն պիլլիսի , պիր կիւն , պիլ միւնասէպէ , «նասը , միլլէթ- ճէ իլլէրէ լայըղլա պազըլմագիլմէքտէ՞ մի տիր » տէյի , սրբազան Հայր հազընթ- լէրինէ սիւալ իլլէտիլլինտէ , միւ շարիլլէյի տախի ճէվապընտա , « խալլը , նէ՞ միւմ- քին , իլլէր օլ գատար պիր պիրի իւզէ- րինէ երղըլմըղլար տըր քի , հաֆթատա տէյիլ պիր , իլլա իւշ տէֆա տախի մէճ- լիս թէճէմիւլ իտէճէք օլսա , եինէ եէ- թիլլիլմէսի իսթիլլանտէն տէյիլ տիր » տէ- միլ տիր :

Սրբազան հազընթլէրին պու քէլաւ- լարը բէք տօղրու տուր , վէ պիլ պու- իտտապը իւշ սէնէտէն պէրու կիւլմէք- տէ օլտուղունմուշ իլին , չօգլարտան Ֆապ- օլունմուշուգ տուր . շիւնքի , պուլունն շարէսիլլըղլարազար պուլունմատըր տէյի պիր մէպտէ մէյտանն չըգարմըղլ տըր . լաքին , զարարը եօգ , հէր նէ վա- ղըթ օլսա , եինէ պիլլիմ մէպտէմիլ գա- պուլ օլունմաճադ տըր :

Միլլէթճէ մէսէլլէրտէն էն պիլլիւ- յիւ , վէ էն էսկիսի իտիլլանտա արթ . Մը- կըրտիլ վարդապետ մէսէլլէսի օլուպ , իւշ տէօրթ վարչուլթիւն էլլինտէն կէչ- միշ , վէ պիր գաշ գըյաթթէ կիլմիշ , վէ ազըպէթքեար շիմոիլլէ գատար սիւ- լիւքիլլիլ կէլմիշ , վէ պու եէնի հէյեթ կիւնիւնտէ պիր շէյէ պէնգէյէճէկիտէ մէ- մուլտէն պուլունմուշ իսէտէ , հէր քէ- սին պու իւմիտի տախի պօշա չըգմըշ տըր . շիւնքի , իշտիլլիլ կէօրէ , հէր նէ գատար , զազէթանըն պիրիլլինտէ , օլ պատէ պիր թագըմ մէմուլ օլունա- ճադ սուրէթտէ գարարար վէրիլլիլ օ- գունմուշ իսէտէ , եանլըշ օլուպ , տօղ- լուսու պու իմիշ քի , նէ միւմայիլլէյի վարդապետին իսթիլլատը գապուլ օլու- նաճադ իմիշ , վէ նէտէ վանահայրըղլ- նը իճրա իթմին իլին Մուշա կէօնտէրի- լէճէք իմիշ . . . իլլա , Մուշ վանքը վա- նահայրըղլ իւզէրինտէ գալըպ , վէ հէր քէստէ էօլլէ զանն իթտիլլի հալտէ , զէ- վալը վարդապետ պիր վազըթ տահա սիւրիւքէնիլ կէզէճէք իմիշ :

Էկէր սահիհէն պէյլէ իսէ , պու գա- րար բէք թէաճիւպէ շաեան տըր , զի- րա , պէյլէ պիր գարար , հիշ պիր մէճ- լիսէ եագըլմատըղլտան պաշգա , էօլլէ պիր միլլէթին սէվտիլլի զայրէթքէլ գա- թըն մէյեուսիլլէթին տախի պատի օլուպ , վէ էհալիլ , վէ պիլլաթ քէնտիլլէրի տա- խի ալտաթմագ տիլմէք տիր :

Եաղըլ , զէվալը Մուշ էհալիլինէ . իւշ տէօրթ սէնէտէն պէրու , շու գա- տար չալըշմըլ իքէն . նիհայէթքեար ա- ռաշնորդսուգ վէ վանահայրըղլ գալըլ տըր . աճէպա , Միլլիլ վարդապետին եէրինէ , օնտան լայըղլ պիրիսի կէօնտէ- լիլլէրէք , էհալիլ թէսէլլի իտիլլէպիլլէճէք միտիր . իւմիտ իտէմէյիլ , զիրա բուհ- պան բիյաշտմըղլտա , օնտան զեյատէ լա- յըղլմըլ կէօրէմէքտէյիլ :

Կէչէնէրտէ , արթ . Տիղրանտան Միլլիլ վարդապետին , Մուշա քէնիլլիլ կէօն- տէրիլլէճէյի իշտիլլիլ իտի , հալ պու քի հէր նասըլ իսէ , օլ նիլլէթտէն տախի սարֆը նազար օլունարագ , Հալէպէ ա- ռաշնորդ թայիլլիլլինէ գարար պէրիւ- միշ տիր տէնիլմէքտէ տիր :

Սիս կաթուղիկոսու վէրիլլի թայիլլի օ- լունան զեր . Միլլիլ եպիսկոպոսուն կէ-

րի կէլէճէկի սեօյլէնմէքտէ տիր . պուռնուն ասը սեպէպինի պիլմէյիլ , լաքին , զանն իտէրիլ քի , Նիկոյայոս եպիսկոպոս օրա տա օլտուգճա , քէնտի մէմուրիյիթի նի իճլա իտէմէյէճէկինի բէք ալեա ան լամըլ օլմասընա մէպնի օլմալը տըր :

Հայր՝Ք , պիր սէնէտէն պէլու , պիր եպիսկոպոսու , պիր բաթրիքխանէ իս թանպօլա ճէլպ իտէմէյիլ տիր . հալ պու քի , մէրգուճուն սեպէպինտէն , Ստանա առաջնորդու , վէ Սիս կաթուղիկոսու վէ քիլի գեր . Արիստակէս սրբազան պու րաեա կէլմէյէ մէճսուլը օլմուշ , վէ օ րասըտա առաջնորդսուզ գալմըլ տըր :

Վիտինտէն նէֆիտէն կէլէն արժ . Ղազար վարդապետ հալեա պօշ կէզմէք տէ օլուպ , հիւքիւմէթի Սէնիյեթ թա րաֆընտան ճիւնհասը աֆվ պույրուլ մուշ իքէն , բաթրիքխանէ թարաֆըն տան իսէ , զէվալլընըն , աճմըտըր , սու ասճմուտուր գաթան հալի սիւալ ի տիլտիկի պիլէ եօգ տուր :

Մուշ առաջնորդու արժ . Երեմիա վորդապետ տախի , պիր սէնէտէն պէրու իսթիֆասընը վէրմիշ իքէն , նէ իսթիֆա սը գապուլ իլէ եէրինէ պաշգասը կէօն տէրիլմէքտէ տիր , վէ նէտէ միւմայիլէյս վարդապետին թէքիֆիլէրի գապուլ օլու նարագ , մէմուրիյեթինէ կէօնտէրիլմէք տէ տիր :

Չարսանճաղլըլար , հէր հաֆթա կիտիպ բաթրիքխանէյի թաճիլ իթմէքտէ իմիշ լէր . պու մէսէլէ տախի իւշ սէնէլը մէ սէլէ տիր , շիմտիյէ գատար բաթրիքխա նէ հիշ պիր շէյ եարամատըղընտան , է հայնին քիւլի իւմիտի , Սալթանաթը սէնիյեթի թէպաաբէրվէրինի իւզէրինտէ գալմըլ տըր , վէ շու իւմիտէրինին պօշա չըգմանաճաղըտա մէմուլի գալիտէն տիր :

Իլլէթ , միլլէթճէ իլլէրտէ խաթըր մըզա կէլէնլէրի պու գատարճըգ պէյան իյ լէտիլ . լաքին , էկէր եազմաղ իզթիզախտէ ճէք օլսա , զանն իտէրիլ քի , սայիր իլլէ րին քեաֆիթէսինի տախի պու հալտէ կէօ րէճէկիմիզտէ շիւրհէ եօգ տուր :

Բաթրիքխանէնին էն կէօգէ վուրա ճապ իճրասը , եազըճըլարըն սայրսընը էք սիլտիպ , վէ այլըզլարընը թէնղիլ իթմէք օլմուշ տուր . հալ պու քի , պու խու սուս էմրի իտարէյէ մուղայիր տիր . զի րա , իսրաֆ եանի զեեատէ մէսարիֆ նէ գատար ֆէնա իսէ , իզթիզասընտան էք սիք մէսարիֆ տախի օլ գատար զարարլը տըր . նասըլ քի , միլլէթիմիզին պու սէ ֆիլ հալէ տիւշմէսինէ պաշլըճա , վէ հաթտա եէկեանէ սէպէպ տախի , փա րանըն էսիրկէնմէսի տիր :

Եէնի Սահմանադրութիւն նէ սու րէթ քէսպ իտէճէքտիր պիլմէյիլ . լաքին , շու մէմուրինի միլլէթին փարասըզ օլմասը րաւուլի տէֆ իտիլմէտիքճէ , հիշ պիր

թէպէտտիւլաթ , վէ պինաէն ալէյս հիշ պիր մուհասէնաթ կէօրիւլէպիլմէսի տա խի իհթիմալտէն տէյիլ տիր :

Պիզ պու մէպտէ իւզէրինէ չօգ շէյ լէր եազտըգ , վէ չօգ շէյլէր սէօյլէտիք , հալ պու քի պիր տիւրիւ գապուլ իթ տիլմէտիք . մէպտէմիզին տօղրու օլմա սընը ճէրհ իտէպիլէն պիր առէմ պու լուճմատը , լաքին թէհի մանեալար վէ րիլէլէք իճրասընտանտա սարֆը նապար օլուճտու :

Պիզմ մէզքիւր մէպտէյի վազ իթմէ յէ պաշաւտըղմըզ կիւնլէր , չօգլար իլէ պէրապէր , գալէմաս հիպլէրի տախի գար չը սէօյլէմէյէ ութանմատըլար իսէտէ , պիթթէճիւլպէ իսքեաթ օլտուգլարըն տան , վագաա , ազըպէթքեար գապուլ իլլէտիլէր . լաքին , իստպիլիյէ տախի հազարէթ իտէրէք , փանոսեան մէպտէ սինի քեամիլէն գապուլ թէնէզգիւլ իթ միք իսթմէտիքլէրինտէն , եալընը , խոր հուրգ վէ հոգաբարձութիւնլարըն եէր լէրինէ , պիրէր մասշը նազըր նասպ ու թայեինին վազ իլլէմէյէ պաշաւըլար տըր . Չարարը եօգ , պիզ պու գատարընը տախի գապուլ իթտիքլէրի իլլին թէշէք քիւր իտէրիլ . ֆագաթ , շուճու լէճա ի տէրիլ քիքէնտի վազիֆէլէրինին մուգատ տէսիլինի տէր խաթըր իլէ , վէ պէնլիյի պէր թարաֆ իտէրէք , մէզքիւր մէպտէ իւզէրինէ պիրազ տէրինճէ տիւշիւնտիւք տէն սօնրա , էկէր միլլէթիմիզին շու միւհ լիք հալտէն գուրթարմագ իսթէրլէր ի սէ , էվլէլ էմիրտէ , մէզքիւր անկարեա ուսուլինտէն գուրթարմագ , պիզմ իլ լէ պէրապէր չալըճաղըզա հիմմէթ իթ սինլէր :

Մէզքիւր մէպտէմիզին ճէրհ իթմէք իս թէյէնլէր , պաշգա հիշ պիր սէպէպ պուլամատըղլարընտան , եալընը « իյի էմմա , միլլէթին վագթի եօգ տուր , փարա եօգ տուր » տիլմէքտէ տիրլէր . հալ պու քի , պու սէպէպ բէք շիւրիւք պիր սէպէպ տիր . զիւր , իքի միլիօն նու ֆուստան , տօղրուտան տօղրու , վէ եա խօտ տօղլարտան փարա թօրլաեարաղ պիր բաթրիքխանէնին մէսարիֆաթընը գայը րամամագլըզա գանմագ , էն գայիֆ պիր ազըլ էսիրի տիր . վէ վարչութիւնլարըն իլք պօրճու , տէյիլ հազըր բարա պու լուպտա սարֆ իթմէք , իլլա , լազըմ կէ լէն մէսարիֆաթա գարչըլըգ հասըլթ պուլապիլմէք տիր :

Պու մէսէլէ իւզէրինէ եազընտա պիթթաֆսիլ սէօյլէրիլ :

— Պալը-քէսիրտէն մայիս 18 թարիխ լէ ալորըլմըզ պիր մէքթուպա , ֆիւլ թուվլէթու Սայիտ էֆէնտի գայլէթիյ լէ շէհրի մէզպուլ թէլէկրաֆը պիթ տիքտէն , վէ էտրէմիտ թէլիյէ պիլլէշ տիրիլտիքտէն սօնրա , հէր թարաֆա մու

խապէրաթա պաշաւըլմըզ , վէ Պալը քէ սիր թէլէկրաֆխանէսի միւտիրիկի էֆէն տիյի մումայիլէյսին իւհտէսինտէ գալ մըշ իտուկի օգուճմուշ տուր :

— « Պօզուգ սանճաղը գալմմագամը իզ գէթու Սպտիւլ Համիտ պէյին լէյլէն գօլ կէզէր իքէն , այաղընտան գուրչուն իլէ վուրուլտուղու , պուճտան ագուլմ 288 նիւմէրօլու Վարագայի Հափաթիտէ իւ լան օլուճմուշ իսէտէ , լիվայի մէզքիւր էհալիսի , վէլի իւննիյիմէթի ալէմ էֆէն տիրիլ հազըլէթլէրինին սայէյի թէրպիյէ էթվայէյի միւլիւքանէլէրինտէ իքթիսա պը մէտէնիյեթ իտիպ , սըֆաթը մագ պուլէյի թապիիյեթ օլան ինզըեատ վէ իթաաթ գաղիյէսի տիմաի խալիս միսիլ լու ուրուգլարընա թէէսաիր իթմիշ օլտուղուճտան , վէ ումուլ էհալի , միրի միւմայիլէյս հագգընտա , իպ րազը խօշնուտի վէ շիւքրանիյեթ իթ մէքտէ պուլուճտուղուճտան , պու մա գուլէ մուամէլէյի վախիմ իլ ազըպէ նին իգար շէօյլէ տուրսուճ , խաթըրիկը գարլէրի օլմասը պիլէ մուհալ գապիլին տէն իտուկիտէն , լիվայէթի մէզքիւրէ նին ասը օլմատըղընը միւլէթգամին , մահէլի մէզքիւր մէճիստէն , պա մագ պաթա իշար գըլընմըշ օլտուղու , Մաթ պուլաթ գալէմինտէն պա իլմու խապէր իֆատէ օլուճմուշ տուր : »

— Պուճտան իքի այ գատար մուգատ տէմ , Սճէմեան Յուլճանէս աղանըն , ալ չըտան տէօքմէ կիւզէլ սուրէթլէր թէր թիպ իլլէտիկինի պէյան իլէ , էհալինին թէշվիգաթընը տալէթ իլլէմիշ իտիք . Մէրգուլ կիւնտէն կիւնէ քէնտի հիւնէր ու սանաթընը իլէրու կէօթիւրմէքտէ օլ տուղուճտան , Հայիլըն , վէ Վարդանըն ար ճանլարընտան պաշգա , Տիգրան պիրին ճինին վէ լէօն ալթընճընըն արճանլարը նը տախի վիճուտէ կէթիլմիշ օլտուղուճ տան , վէ մէզքիւր արճանլարտան իս թանպօլ թարաֆընտա Մահմու բաշա պաշընտա Պ . Փօրթուգալեանըն քեաղըտճը տիւքքեանընտա , վէ Պէյ-օղլուտա տօղրու եօլտա վազը 234 նիւմէրօլու խան տէրու նինտէ վազ օլուճմուշ պուլուճտուղուճտան իլթիլարտան խահիշկէր օլանլարըն մա հէլի մէզպուլլարա միւրաճաաթ իթմէ լէրի իլան օլուճտուր :

Ումարըզ քի , պիր թաղըմ պայաղը , վէ հիշ պիր թէզէքքիւրի մուճիպ օլմա եան ալչըտան տէօքմէ սուրէթլէրէ փա րա վիլէն Հայլար , փարալարընը մէզքիւր արճանլարա վիլմէյէ միւսարաաթ իտէ ճէքլէր տիր :

ՍԱՀԻՊ ՂԱԶԷԹԱ
ԿԱՐԱՊԵՏ Յ . ՓԱՆՈՍԵԱՆ
ԼԵՎԱՆԹ ՀԵՐԱԼՏԸՆ ԹԱՊԻԱՆԵՍԻՆԵ
ՊԵՏ-ՕՂԼԵՏԱ ՏՕՂԴՈՒ ԵՈՒՏԱ , ՅՈՑՈՎՐԱՅ ԱԳՈՒԼԼԱԷ
ԳԻՐԱՏԵՐԼԷՐ ԳԱՐԵՇԵՐՆԱ ՆԻՄԵՐՈ 519 :